

جمهوری اسلامی ایران
مجلس شورای اسلامی

شماره گزارش: ۱۴

ردیف: ۲

دوره دوازدهم - سال اول

تاریخ چاپ ۱۴۰۳/۱۰/۱۷

گزارش کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست

در خصوص "وضعیت مدیریت پسماندها در کشور با رویکرد رسیدن به شرایط

مناسب مدیریت پسماندها خصوصاً در استان های ساحلی و کلانشهرها"

تبصره ۱ ماده (۴۵) آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی

معاونت نظارت

اداره کل کارشناسی نظارت

بسمه تعالی

تاریخ: ۱۴۰۳/۱۰/۱۷

هیأت رئیسه محترم مجلس شورای اسلامی

سلام علیکم

مستند به تبصره (۱) ماده (۴۵) آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی به پیوست، گزارش کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست در خصوص "وضعیت مدیریت پسماندها در کشور با رویکرد رسیدن به شرایط مناسب مدیریت پسماندها خصوصاً در استان های ساحلی و کلانشهرها" جهت قرائت در صحن علنی ارائه می شود.

محمد جواد عسگری

رئیس کمیسیون

گزارش کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی و محیط زیست مجلس شورای اسلامی

در خصوص "وضعیت مدیریت پسماندها در کشور با رویکرد رسیدن به شرایط مناسب مدیریت

پسماندها خصوصاً در استان های ساحلی و کلانشهرها"

مقدمه:

بر اساس گزارش شاخص عملکرد محیط زیستی (EPI)^۱ در سال ۲۰۲۴ در سال بدلیل دفن قریب به ۷۵ درصد پسماندهای عادی تولیدی در کشور که ۹۵٪ از این میزان به صورت غیر اصولی بوده، سبب شده است تا در نماگر «مدیریت کنترل شده پسماند» در درگاه EPI در سال ۲۰۲۴، ایران در چارک سوم این رتبه بندی قرار گیرد. با صرف نظر کردن از هزینه های درمان ناشی از بروز انواع بیماری ها، بواسطه اشغال زمین برای دفن، آلودگی آبهای زیرزمینی ناشی از نفوذ شیرابه به خصوص در استان های شمالی با توجه به بالا بودن سطح آبهای زیر زمینی، تولید گازهای گلخانه ای و عدم استفاده از منابع قابل بازیافت سالیانه خسارتی بالغ بر ۱۰۷ هزار میلیارد تومان به محیط زیست وارد می گردد.

بدیهی است این واقعیت که نظام مدیریت پسماندهای ایران در شرایط نسبتاً بحرانی و به دور از وضعیت مطلوب قرار دارد بر کسی پوشیده نیست، مسئله مذکور زمانی پیچیدگی بیشتری پیدا می کند که اثرات منفی و زیان بار آن در طبیعت مرتبط با سایر نظام های محیط زیستی مورد بررسی قرار می گیرد. (نمونه واضح آن وضعیت اسفبار

---

^۱ Environmental Performance Index

دفن پسماندها در دفن گاههای جنگلی سراوان رشت، آمل و سایر نقاط در شمال و سایر شهرهای کشور است)

در همین راستا، مطابق با نتایج بررسی های صورت گرفته در کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست یکی از مهمترین عارضه های موجود در ساماندهی حوزه مدیریت پسماند کشور، عدم اطمینان از صحت هزینه کرد اعتبارات اختصاص داده شده برای اجرای این قانون توسط دستگاههای اجرایی و عدم بررسی اثربخشی اقدامات انجام گرفته توسط دستگاههای نظارتی می باشد که ریشه در نبود ضمانت اجرایی کافی برای انجام تکالیف قانونی توسط دستگاههای اجرایی دارد. در همین راستا، این کمیسیون به استناد وظایف ذاتی خود برآن شده است تا از طریق برگزاری چندین جلسه نظارتی ابعاد موضوع را مورد ارزیابی قرار داده که اینک نتایج آن را به استناد تبصره (۱) ماده (۴۵) آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی به استحضار مردم شریف ایران و نمایندگان محترم مجلس می رساند.

بخش نخست : سوابق قانونی مدیریت پسماند در کشور

توجه به پسماندها و مدیریت صحیح آن در ایران از سابقه چندان طولانی برخوردار نیست به طوری که تدوین و تصویب قواعد حقوقی نظم دهنده آنها در زمره قوانین موخر محیط زیستی کشور به شمار می آیند.^۲

---

^۲ قانون مدیریت پسماندها در سال ۱۳۸۳ و آیین نامه اجرایی آن در سال ۱۳۸۴ به پیشنهاد سازمان حفاظت محیط زیست به تصویب هیئت وزیران رسیده است.

نکته قابل توجه تصویب ضوابط و روش های مدیریت اجرایی پسماند مرتبط با بخش های نیروگاهی، صنعتی، معدنی، نفت، گاز و پتروشیمی در سال ۱۳۹۹ پس از ۱۶ سال از ابلاغ قانون مدیریت پسماندها می باشد. این در حالی است که عمده پسماندهای صنعتی، در بخش های مذکور تولید می گردد و بیشترین آسیب های محیط زیستی ناشی از عدم مدیریت این گونه پسماندها حاصل می شود. لذا همین موضوع می تواند یکی از دلایل ناکارآمدی مدیریت اجرایی پسماندها باشد.^۳

بخش دوم: وضعیت موجود مدیریت پسماندها در کشور

۱- براساس گزارش وزارت کشور در سال ۱۳۹۹، روزانه بیش از ۵۸ هزار تن پسماند در ایران تولید می شود که شهرنشینان به سهمی نزدیک به ۸۳ درصد از پسماند تولیدی، تولیدکننده پسماند اصلی در کشور به شمار می روند.^۴

۲- بر اساس آمار های موجود، میزان بازیافت پسماندهای خشک در کلانشهرها که ۳۵ درصد از کل پسماندهای عادی را تشکیل می دهد حدود ۹ درصد است، این مقدار علی رغم توجه اقتصادی بالایی که دارد صرفاً یک سوم مقدار قابل انتظار برای بازیافت است. همچنین میزان

---

^۳ (مغایر با ماده ۱۱ قانون مدیریت پسماندها)

^۴ . مقدار تولید پسماند در شهر تهران در سال های اخیر از ۶۵۰۰ الی ۷۵۰۰ تن در روز متغیر بوده است. این در حالی است که در استانهای شمالی، بطور روزانه در استان گیلان دو هزار تن و در مازندران ۲۷۰۰ تن و در گلستان هزار تن پسماند عادی تولید می شود که این ارقام در ایام نوروز دو برابر می شوند.

بازیافت پسماندهای تر (که حدود ۶۵ درصد پسماند کلانشهرها را تشکیل داده) حدود ۶۰ درصد آن قابل تبدیل به مواد یا انرژی است حدود ۲۶ درصد تخمین زده می شود.

۳- طبق آمار رسمی منتشر شده سالانه حدود ۳۲ میلیون تن پسماند صنعتی در کشورمان تولید می شود که از این میزان ۸ میلیون تن به پسماند صنعتی خطرناک اختصاص دارد که با بکارگیری تمام ظرفیت های امحای موجود در کشور تنها ۷ درصد از این ۸ میلیون تن پسماند به طور اصولی امحاء شده و باقی آن سر از محل دپو در حاشیه شهرها، کلان شهرها، شهرک های صنعتی و اراضی رها شده و رودخانه ها و حتی دریا در می آورد.

۴- مطابق با بررسی های صورت گرفته، درخصوص مدیریت پسماند های ساختمانی به عنوان یکی از منابع گرد و غبار کمترین میزان بازیافت اتفاق افتاده و بطور مستقیم دفن یا در کنار جاده ها رها سازی می شوند^۵. بررسی ها نشان می دهد، میزان بازیافت مصالح ناشی از تخریب در کشور، کمتر از یک درصد است؛ در حالی که در برخی از کشورها تا بالای ۸۵ درصد پسماند های ساختمانی بازیافت می شوند.

۵- مطابق با گزارش های واصله به کمیسیون، پسماندهای پزشکی (بیمارستانی) در بسیاری از استانها به روش سنتی دفن می شوند که این موضوع، علاوه بر آلوده ساختن محیط زیست و آب های زیرزمینی، سبب گسترش برخی بیماریها در شهرستان های ذیربط شده است.

۶- به استناد گزارش های واصله از جمله اقدامات انجام گرفته در حوزه مدیریت پسماند کشور می توان به کمک به ایجاد تاسیسات پسماند سوز

---

^۵ فقط در طی یک سال ۱۸۰ میلیون تن مصالح ساختمانی در کشور مصرف شده است

در شهرهای تهران، نوشهر، ساری و رشت (پسماندسوز ۲۰۰ تنی تهران و نوشهر در حال بهره‌برداری و نیروگاه پسماندسوز ۴۵۰ تنی ساری و ۶۰۰ تنی رشت در مرحله احداث) اشاره داشت.

بخش سوم: نتایج ارزیابی های کمیسیون

۱- به استناد مفاد ماده (۳۰) آیین نامه اجرایی قانون مدیریت پسماندها - مصوب ۱۳۸۴/۰۵/۱۰، سوزاندن پسماند در محیط آزاد و یا در پسماندسوزهای غیراستاندارد و مغایر با ضوابط و شیوه نامه های مربوط، ممنوع است. مطابق با بررسی های صورت گرفته در کمیسیون کشاورزی، علی رغم آن که مهمترین بخش از فناوری پسماند سوزی، بخش تصفیه گازهای سمی و سرطانزا، خصوصا گازهای دی اکسین و فوران است^۶ بررسی ها نشان می دهد توسعه واحدهای پسماند سوزی در کشور با وجود صرف هزینه ها و سرمایه گذاری زیاد (بالای ۱۰۰ میلیون دلار)، اثربخشی اندکی را در این حوزه داشته است، مضاف بر آن که رخداد برخی از حوادث که در برخی از واحد پسماند سوزی رخ داده و متأسفانه مرگ چند نفر از هم وطنان را در پی داشته است و نیز توقفات پی در پی سایت ها بدلیل مشکلات فنی و مدیریتی، منجر به آن شده است استفاده از این فناوری در نقاط مختلف کشور به ویژه در تهران و تعدادی از شهرهای شمالی از لحاظ جنبه های مختلف محیط زیستی و اقتصادی، ابهامات زیادی را درخصوص عملکرد سایت های

---

^۶ قدرت سرطانزایی این گازها، هزاران برابر بیشتر از آرسنیک است.

پسماندسوز کشور و نحوه مدیریت آن ها ایجاد کند. لازم به ذکر است با توجه نیاز به مصرف بالای آب در فرآیند عملیاتی سایت های پسماندسوز، کاربرد این فناوری می تواند مشکلات زیادی را در نواحی خشک و کم آب کشور ایجاد کند. به همین دلیل انجام برخی اقدامات در جهت توسعه آن در نواحی مذکور خود جای سوال دارد.^۷

۲- به استناد مفاد تبصره (۳) ماده (۷) قانون مدیریت پسماندها، مدیریت های اجرایی می توانند تمام یا بخشی از وظایف خود را به اشخاص حقیقی و حقوقی دارای صلاحیت طبق ماده (۹) قانون واگذار نمایند. واگذاری، برون سپاری و تفویض اختیار عملیات توسط مدیریت اجرایی به اشخاص، نافعی و رافع مسئولیت مدیریت اجرایی نیست، در همین راستا به استناد گزارش شهرداری تهران در سال ۱۳۹۹، تعداد افراد زباله گرد در تهران بالغ بر ۱۴ هزار نفر عنوان گردیده که حدود ۴۷۰۰ نفر از این افراد کودکان هستند. نکته قابل تأمل در رابطه با آمار فوق حضور ۹۰ درصدی مهاجران غیرقانونی در میان جمعیت زباله گرد کشور است، از سوی دیگر وجود شبکه های غیر رسمی جمع آوری پسماند خشک، تبعاتی را در حوزه مدیریت پسماند کشور را به همراه داشته که از آن جمله می توان به عدم رعایت قانون تابعیت اتباع خارجی در کارگیری افراد توسط پیمانکاران، ایجاد روابط ناسالم و غیر شفاف اقتصادی، شکل گیری اجتماعات ناسالم به لحاظ بهداشتی، اجتماعی و امنیتی و آسیب به چرخه اقتصاد چرخشی بدلیل عدم

---

^۷ (مغایرت با ماده ۳۰ آیین نامه اجرایی قانون مدیریت پسماندها)

مدیریت صحیح و غیربهداشتی در فرآیند جمع آوری و احتمال خروج منابع از کشور اشاره داشت.

۳- یکی از عمده ترین موانع و چالش‌های موجود در برابر تغییر الگو و بهبود شیوه های تفکیک و بازیافت زباله در کشور، سود و منافع سرشار حاصل از شیوه سنتی و انسان محور و مقاومت پیمانکاران بازیافت در برابر تغییر و استفاده از ابزار و فنون جدید در این حوزه است. مطابق با نتایج ارزیابی های صورت گرفته در کمیسیون کشاورزی، برخی از پیمانکاران در راستای حفاظت و حراست از منافع خود با تشکیل ائتلاف، ایجاد انحصار و اعمال نفوذ و قدرت بر مراجع مرتبط با مدیریت پسماندها، مانع از ساماندهی و بروزرسانی فرایند جمع آوری و تفکیک پسماندها می شوند که این موضوع در مغایرت با حکم قانونی لزوم تدوین و بازنگری اصول و روش های مدیریت اجرایی مصرح در ماده (۱۳) قانون مدیریت پسماندها می باشد. از سوی دیگر علیرغم آن که در ماده (۱۸) آیین نامه اجرایی قانون مدیریت پسماندها بر وظیفه قانونی سازمان مدیریت و برنامه ریزی نسبت به تشخیص صلاحیت مشاوران و پیمانکاران ذی صلاح حقیقی و حقوقی تصریح شده است اما شواهد موید آن است نظارت مقتضی بر فرآیند انتخاب پیمانکاران در حوزه مدیریت پسماند صورت نگرفته که همین امر منجر به رخداد نابسامانی در حوزه جمع آوری و مدیریت پسماند کشور به ویژه در کلانشهرها و شهرهای شمالی کشور شده است. از سویی دیگر لازم به ذکر است وزارت امور اقتصادی و دارایی نیز به استناد قانون تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار با صدور مجوزهای کسب و کار غیر

کارشناسی در این حوزه باعث رسمیت بخشیدن به فعالیت های غیر قانونی این افراد شده است.

۴- علی رغم ممنوعیت سوزاندن پسماند در محیط آزاد و یا در پسماندسوزهای غیراستاندارد که به صراحت در ماده ۳۰ آیین نامه اجرایی قانون مدیریت پسماندها مورد اشاره قرار گرفته است، مطابق با بررسی های صورت گرفته، به طور میانگین، حدود ۱۰ درصد از آلودگی هوای کلانشهرها ناشی از پسماند سوزی های غیراصولی در کارگاه ها، صنایع و مزارع حاشیه شهرها و روستاها است که به دلیل عملکرد غیرقابل دفاع شهرداری ها و سازمان حفاظت محیط زیست در این حوزه می باشد.

۵- به استناد مفاد ماده (۴) قانون اصلاح مدیریت پسماندها مصوب ۱۳۸۳ تولیدکنندگان و واردکنندگان پسماندهای حاصل از کالاهای الکترونیکی موظف اند پسماند حاصل از کالای خود را دفع یا بازیافت نموده و در صورت عدم اقدام برای آن موظف به پرداخت یک درهزار ارزش کالای خود به خزانه داری کل کشور می باشند. مطابق با بررسی های صورت گرفته در کمیسیون، درحال حاضر نظارت مقتضی بر مدیریت پسماندهای الکتریکی و الکترونیکی در کلیه استان های کشور در راستای اجرای حکم قانونی مذکور صورت نگرفته و انجام آن در اختیار سازمان های غیر رسمی قرار گرفته است. مدیریت غیر اصولی توسط این اشخاص و نهادها منجر به آن شده است دفع پسماندهای الکترونیکی آسیب های فراوانی از طریق آلودگی هوا ناشی از تولید گازهای سمی در اطراف شهرها ایجاد نماید که مهمترین تبعات آن آسیب به محیط زیست کشور و مهمتر از همه آسیب به سلامت مردم

بوده است. گزارش های واصله از مشکلات عدیده مراجع صلاحیت دار قانونی در مقابل این سازمان های غیر رسمی در حوزه بازیافت پسماندهای الکترونیکی موید آن است که می بایست در اسرع وقت در این خصوص برنامه ریزی جامع و کاملی صورت گیرد. خاطرنشان می سازد در کنار پسماندهای حاصل از کالاهای الکترونیکی، عدم مدیریت صحیح پسماندهای ساختمانی (به عنوان یکی از منابع گرد و غبار) نیز از جمله معضلات مهم درحوزه مدیریت پسماند در کشور محسوب می شود، به گونه ای که در دستور کار قرار گرفتن احداث کارخانجات بازیافت پسماند های ساختمانی را به امری اجتناب ناپذیر تبدیل کرده است.

۶- به استناد ماده (۷) قانون اصلاح مدیریت پسماندها، مدیریت اجرایی کلیه پسماندهای غیرخطرناک در شهرها و روستاها و محدوده آن ها به عهده شهرداری ها و دهیاری ها بوده و نیز مدیریت اجرایی پسماندهای خطرناک برعهده تولیدکننده است، همچنین مدیریت اجرایی پسماندهای غیرخطرناک خارج از محدوده شهرداری ها و دهیاری ها، بر عهده تولیدکننده است که البته لازم است با هماهنگی بخشداری ها انجام گیرد. از سوی دیگر به استناد جزء (۶) از ماده (۶) آیین نامه اجرایی قانون مدیریت پسماند، وزارت کشور مکلف بوده است در تهیه شیوه نامه اجرایی حکم قانونی مصرح در ماده (۷) با وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی همکاری لازم را انجام دهد، این درحالیست که مطابق با نتایج حاصل شده از بررسی های صورت گرفته در کمیسیون، تاکنون به دلیل اختلافات میان مراکز درمانی و بیمارستانی به عنوان

تولید کننده پسماندهای بیمارستانی و شهرداری ها به عنوان مدیریت اجرایی پسماندهای عادی بر سر تعیین حدود تبدیل پسماندهای ویژه و عادی به یکدیگر و عدم ایفای نقش موثر سازمان محیط زیست در این خصوص، موضوع مدیریت پسماندهای بیمارستانی نه تنها پیشرفت نداشته بلکه به معضلی مهم در حوزه محیط زیست و آسیب به سلامت شهروندان در استان های کشور تبدیل شده است.

۷- آموزش و فرهنگ سازی شالوده اصلی اجرایی شدن مدیریت پسماندها است. مطابق با بررسی های صورت گرفته، در حال حاضر همکاری های لازم و موثری بین دستگاه های اجرایی، آموزشی، فرهنگی و سازمان صدا و سیما برای آموزش و فرهنگ سازی در خصوص فرآیندهای مختلف مدیریت پسماند منجمله اطلاع رسانی و آموزش، جداسازی صحیح، جمع آوری و بازیافت پسماندها بطور قابل ملاحظه صورت نمی گیرد که این موضوع در مغایرت با مفاد ماده ۶ اصلاحیه قانون مدیریت پسماند و نیز تبصره ۳ ماده ۴ آیین نامه اجرایی مبنی بر تامین و اختصاص اعتبارات لازم توسط وزارت کشور در این خصوص می باشد.

بخش چهارم: جمع بندی های کمیسیون و موارد ترک فعل دستگاهها در خصوص

قانون مدیریت پسماندها

مطابق با نتایج حاصل از برگزاری جلسات در کمیسیون کشاورزی به نظر می‌رسد در طی سالیان اخیر، علی‌رغم آن که نظام حکمرانی کشور بودجه‌هنگفتی در زمینه مدیریت پسماند تخصیص داده است و از آن جمله می‌توان به تخصیص بیش از ۱۵۰ میلیون دلار بودجه برای پروژه‌های مدیریت پسماندها از جمله احداث واحدهای‌های پسماندسوزی در سه استان شمالی کشور اشاره داشت، شواهد مویده آن است بودجه صرف شده بهره‌وری و اثربخشی اندکی را به همراه داشته است. متأسفانه به نظر می‌رسد تمرکز و در نظرگرفتن یک مدل واحد برای مدیریت پسماندها در نقاط مختلف کشور که عمدتاً مبتنی بر اتخاذ استراتژی توسعه واحدهای پسماندسوزی بوده، عارضه بزرگی است که طی سالیان اخیر مانع بهبود وضعیت موجود شده است و اسفبارتر اینکه همچنان ادامه این راهبرد در حوزه مدیریت پسماند کشور ادامه دارد. در همین راستا، برخی از مهمترین موارد ترک فعل توسط دستگاههای متولی در حوزه مدیریت پسماند به شرح ذیل می‌باشد:

۱- بررسی گزارش‌های واصله از وضعیت مدیریت پسماند در اقصی نقاط کشور حاکی از آن است بی‌توجهی به آموزش و فرهنگ سازی، اجرا نکردن کامل طرح تفکیک از مبدأ، جمع‌آوری و حمل و نقل بدون رعایت ملاحظات محیط زیستی، درصد بازیافت پایین مواد قابل بازیافت، تولید کود کمپوست نامرغوب و غیرقابل استفاده و استفاده از پسماندسوزهای غیر استاندارد (بر اساس استانداردهای بین‌المللی) و در نهایت دفن غیربهداشتی پسماندها در زمین از جمله مهم‌ترین معضلاتی است که در حال حاضر گریبانگیر مدیریت پسماند کشور می‌باشد. مطابق با مفاد قانون مدیریت پسماند و آیین‌نامه اجرایی آن، ۱۰ دستگاه شامل وزارتخانه‌های

کشور، صنعت، معدن و تجارت، نیرو، نفت، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و جهاد کشاورزی و سازمان های حفاظت محیط زیست، برنامه بودجه کشور، صدا و سیما و استاندارد، تکالیف قانونی در حوزه مدیریت پسماندها دارند که در این میان از آنجاییکه بیشترین تکالیف قانونی (درمجموع ۱۶ حکم قانون مدیریت پسماندها و آئین نامه اجرایی آن) برعهده وزارت کشور قرار داده شده است این وزارتخانه بعنوان دستگاه متولی اصلی مدیریت اجرایی پسماندهای عادی در سطح شهرها و روستاها شناخته شده و نقش پررنگی را در مدیریت پسماندها بر عهده دارد، درحالی که ارزیابی های صورت گرفته نشان می دهد بعد از گذشت ۲۰ سال از عمر قانون مذکور، با توجه به آمار و مستندات موجود آنچه تاکنون در کشور اتفاق افتاده است، بی توجهی به آموزش و فرهنگ سازی، اجرا نکردن کامل طرح تفکیک از مبدأ، جمع آوری و حمل و نقل بدون رعایت ملاحظات محیط زیستی، درصد پایین بازیافت مواد قابل بازیافت، تولید کود کمپوست نامرغوب و غیرقابل استفاده و استفاده از پسماندسوزهای غیر استاندارد(بر اساس استانداردهای بین المللی) و در نهایت دفن غیربهداشتی پسماندها در زمین است که عموماً در اقصی نقاط کشور اتفاق می افتد. بر همین اساس وزارت کشور کمتر از یک سوم تکالیف خود را اجرایی کرده است و لذا این وزارتخانه بایستی پاسخگوی ترک فعل خود در این حوزه باشد.

۲- عمده تولید کنندگان پسماندهای صنعتی واحد های تحت نظارت وزارتخانه های صنعت، معدن و تجارت، نیرو و نفت می باشند. پسماندهای صنعتی بخصوص بخش ویژه آن، نیازمند مدیریت و تدابیری خاص است که قانون تکالیف آن را بر عهده دستگاههای مذکور گذاشته

است. خاطرنشان می‌سازد از مجموع ۵ حکم قانونگذار در قانون مدیریت پسماند و آئین نامه اجرایی آن که بر عهده وزارت صنعت، معدن و تجارت گذاشته شده است، این وزارتخانه بعد از گذشت ۲۰ سال از تصویب قانون، صرفاً کمتر از یک سوم تکالیف خود را به صورت نسبی اجرایی کرده است و لذا بایستی پاسخگویی ترک فعل های صورت گرفته با توجه به آسیب هایی که به وجود آورده باشند. لازم به اشاره است علی رغم اقداماتی که وزارتخانه های نفت و نیرو در انجام تکالیف قانونی خود در حوزه مدیریت پسماند حوزه مدیریت پسماند انجام داده اند اقدامات صورت گرفته نتوانسته است به نتایج رضایت بخشی منجر گردد.

۳- بر اساس ماده ۲۳ قانون مدیریت پسماندها، نظارت و مسئولیت حسن اجرای این قانون برعهده سازمان حفاظت محیط زیست است. از مجموع بیش از ۱۰ حکم این قانون و آئین نامه اجرایی آن که وظایفی را بر عهده این سازمان نهاده است، بعد از گذشت ۲۰ سال از عمر این قانون، کمتر از نیمی از این تکالیف اجرایی شده که ضرورت دارد با توجه به گستردگی سطح نظارت این سازمان، گزارش کاملی از دلایل ناکارمندی عملکردی ارایه و نسبت به رفع خلاهای موجود اقدام گردد.

بخش پنجم: راهکارهای پیشنهادی کمیسیون کشاورزی در اصلاح وضعیت موجود

مدیریت پسماندها در کشور

۱- وضع راهبردها و برنامه جامع در سطوح ملی و منطقه ای منطبق با جزء (۱) بند (چ) ماده ۲۲ قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران

۲- اصلاح یا ایجاد ساختارهای مدیریتی و اجرایی در بدنه دستگاه‌های اجرایی و نظارتی

۳- ایجاد سامانه یکپارچه مدیریت پسماندها با هدف پایش و نظارت بر کلیه اقدامات مدیریتی دستگاه‌های اجرایی (منطبق با جزء (۳) بند (چ) ماده ۲۲ قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی)

۴- ایجاد زیرساخت‌های قانونی و اجرایی کافی در خصوص اجرای مفاهیم مدیریتی نظیر امتداد مسوولیت تولیدکننده و اقتصاد چرخشی

۵- تکمیل استانداردهای فنی و مدیریتی در این حوزه، به ویژه اجباری کردن استاندارد ملی پسماند سوزها

۶- تکمیل تجهیزات و بکارگیری دانش فنی و فن آوری‌های روز دنیا برای مدیریت بهینه پسماندها

۷- تامین منابع مالی و اعتبارات مناسب جهت رفع نیازهای این حوزه

۸- اصلاح ساختارهای نظارتی برای اجرای این قانون

۹- بر طرف کردن ضعف‌های حقوقی در خصوص جرم‌انگاری تخلفات این حوزه

۱۰- ایجاد ساز و کارهای لازم برای ایجاد ضمانت‌اجرایی کافی برای انجام تکالیف قانونی توسط دستگاه‌ها

در پایان لازم به اشاره است که انتظار می‌رود «بررسی و تصویب طرح اصلاح قانون مدیریت پسماندها» بر مبنای پیشنهادات ضمیمه این گزارش با استفاده از سازوکار مصوب در تبصره (۱) ماده (۴۵) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، در زمان مقرر و پس از دریافت پیشنهادهای نمایندگان محترم، در دستور صحن مجلس شورای اسلامی قرار گیرد.

محمد جواد عسگری

رئیس کمیسیون

پیوست ۱

اصلاحیه قانون مدیریت پسماندها مصوب سال ۱۳۸۳

ماده (۱) - جهت تحقق اصل پنجاهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و به منظور حفظ محیط زیست کشور از آثار زیانبار پسماندها، مدیریت مسوولانه منابع، اصلاح الگوی تولید و مصرف مواد، کاهش حداکثری تولید پسماندها و مدیریت بهینه آنها در چرخه مدیریت پسماندها، کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی (دولتی و غیردولتی) موظفند احکام مقرر در این قانون را رعایت نمایند.

ماده (۲) - عبارات و اصطلاحاتی که در این قانون به کار رفته است دارای معانی زیر می‌باشد:

الف) سازمان: سازمان حفاظت محیط زیست

ب) پسماند: به مواد جامد، مایع (غیر از فاضلاب) و گاز گفته می‌شود که به طور مستقیم یا غیرمستقیم حاصل از فعالیت انسان و یا فعل و انفعالات طبیعی بوده و تولیدکننده آن را دور انداخته و یا قصد و یا نیاز دارد که آن را دور بریزد و نیازمند مدیریت و دفع است.

تبصره ۱: پسماندها براساس ماهیت به دو دسته کلی زیر تقسیم می‌شود:

۱. پسماند خطرناک: به کلیه پسماندهایی گفته می‌شود که واجد حداقل یکی از خواص خطرناک از قبیل قابلیت انفجار، اکسید کنندگی، قابلیت اشتعال، سمیت، بیماری‌زایی، خوردندگی، عفونت‌زایی و مشابه آن به میزانی است که باعث ایجاد مخاطرات بهداشتی و محیط زیستی گردد.

۲. پسماند غیرخطرناک: به کلیه پسماندهایی که ماهیت خطرناک نداشته لکن لازم است براساس استانداردهای معین و ضوابط محیط زیستی مدیریت شوند.

تبصره ۲: پسماندها از نظر منبع تولید به چهار گروه تقسیم می‌شوند:

۱. پسماندهای شهری (و روستایی): به کلیه پسماندهایی گفته می‌شود که به صورت معمول از فعالیت‌های روزمره انسانها و یا فعل و انفعالات طبیعی تولید می‌شود از قبیل پسماندهای خانگی، پسماندهای اداری و تجاری و پسماندهای ساختمانی.

۲. پسماندهای پزشکی (بیمارستانی): به کلیه پسماندهای عفونی و زیان‌آور ناشی از بیمارستان‌ها، مراکز بهداشتی، درمانی، آزمایشگاههای تشخیص طبی، مراکز دامپزشکی و سایر مراکز مشابه گفته می‌شود. سایر پسماندهای بیمارستانی از شمول این تعریف خارج است.

۳. پسماندهای کشاورزی: به پسماندهای ناشی از فعالیت‌ها در بخش کشاورزی گفته می‌شود از قبیل فضولات، لاشه حیوانات (دام، طیور و آبزیان)، محصولات کشاورزی فاسد یا غیر قابل مصرف.

۴. پسماندهای صنعتی: به کلیه پسماندهای ناشی از فعالیت‌های صنعتی و معدنی و پسماندهای پالایشگاهی، صنایع گاز، نفت و پتروشیمی و نیروگاهی و امثال آن گفته می‌شود از قبیل براده‌ها، سرریزها و لجن‌های صنعتی.

تبصره ۳: پسماندهای خطرناک خانگی: به پسماندهای خطرناکی گفته می‌شود که از فعالیت روزمره خانوارها در محل سکونت تولید می‌شود.

ج) مدیریت اجرایی: شخصیت حقیقی یا حقوقی که مسئول برنامه‌ریزی، ساماندهی، مراقبت و عملیات اجرایی مربوط به کاهش از مبدأ، تولید، تفکیک از مبدأ، جمع

آوری، ذخیره سازی، جداسازی، حمل و نقل، بازیافت، پردازش، دفع، مراقبت پس از دفع پسماند و آموزش و اطلاع رسانی در این زمینه است.

۱. دفع: به کلیه روشهای مناسب جهت امحاء نهایی پسماندهای تولیدی گفته می شود به گونه ای که میزان خطرات آن به حداقل ممکن کاهش پیدا نماید از قبیل دفن بهداشتی، تولید کمپوست و تولید مواد و انرژی از پسماند.

۲. پردازش: کلیه فرایندهای مکانیکی، شیمیایی و زیستی که منجر به تسهیل در عملیات دفع گردد.

د) آلودگی: انتشار یک یا چند آلاینده اعم از آلایندهای جامد، مایع، گاز، پرتوهای یون ساز و غیر یون ساز، بو و صدا به آب یا هوا یا خاک یا زمین به میزان و مدتی که کیفیت فیزیکی یا شیمیایی یا زیستی محیط به طوری تغییر یابد که برای انسان یا سایر موجودات زنده یا آثار و ابنیه زیان آور باشد و یا سبب از بین رفتن یا کاهش سطح رفاه عمومی گردد.

ه) امتداد مسئولیت تولیدکننده: ابزاری محیط زیستی است که تولیدکننده و وارد کننده محصول را ملزم به مشارکت در مدیریت پسماند ناشی از مصرف محصول تولید شده و وارد شده توسط آن ها می نماید.

و- کم خطر سازی (تصفیه): به هرگونه روش، فناوری یا فرایند اطلاق می شود که به منظور تغییر ویژگی (های) فیزیکی، شیمیایی و زیستی و یا دگرگونی ترکیب پسماند خطرناک به کار می رود تا از طریق آن پسماند خنثی و منابع یا انرژی بازیابی شود و

یا پسماند را به منظور حمل و نقل، ذخیره‌سازی و یا دفع ایمن‌تر، بی‌خطر و یا کم‌خطر سازد.

ز) سامانه یکپارچه مدیریت پسماندها: سامانه‌ای برخط است که سازمان، برای پایش و نظارت محیط زیستی ایجاد می‌کند و کلیه اشخاص موضوع ماده (۱) قانون، مدیریت‌های اجرایی پسماندهای غیرخطرناک، تولیدکنندگان، جمع‌آوری‌کنندگان و دریافت‌کنندگان پسماندهای خطرناک، بر اساس تقسیم کار ملی در برنامه ملی مدیریت پسماندها و طرح‌های جامع استانی، موظف به ارائه گزارش اقدامات خود در بازه‌های تعریف شده در آن هستند.

تبصره- پسماندهای خطرناک پرتوزا تابع قوانین و مقررات مربوط به خود و از شمول این قانون خارج هستند.

ماده(۳)- وزارتخانه‌های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، کشور، نفت، نیرو، صنعت، معدن و تجارت، جهاد کشاورزی و راه و شهرسازی، موظفند استانداردهای مرتبط با فرآورده‌ها، تجهیزات و فناوری‌ها و فرایندهای مراحل دفع و مراقبت‌های پس از دفع را تدوین و پس از طرح در کارگروه‌های ذی‌ربط موضوع ماده (۳) قانون تقویت و توسعه نظام استاندارد، جهت تصویب در کارگروه‌های ملی سازمان ملی استاندارد ارائه نمایند. سازمان ملی استاندارد نیز موظف است بر فرایند تدوین و حسن اجرای استانداردهای فوق نظارت نماید.

ماده(۴)- در راستای استقرار امتداد مسئولیت تولیدکننده ، تولیدکنندگان و واردکنندگان کالاهای الکتریکی و الکترونیکی موظف به دفع و بازیافت پسماند

حاصل از کالاهای خود هستند، در غیر این صورت موظفند یک در هزار ارزش کالای خود را به خزانه‌داری کل کشور واریز کنند. از سال چهارم تصویب قانون، تولیدکنندگان و واردکنندگان کالاهایی که حاوی پسماندهای بسته‌بندی هستند موظف به دفع و بازیافت پسماندهای بسته‌بندی خود هستند، در غیر این صورت موظفند نیم در هزار ارزش کالای خود را به خزانه‌داری کل کشور واریز کنند. منابع وصولی در اختیار صندوق ملی محیط زیست قرار می‌گیرد تا پس از مبادله موافقتنامه با سازمان برنامه و بودجه کشور برای دفع و بازیافت پسماندهای الکتریکی و الکترونیکی و دفع و بازیافت پسماندهای بسته‌بندی و ایجاد تأسیسات منطقه‌ای تبدیل پسماند به مواد انرژی مصرف شود. وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است به طور سالیانه فهرست تولیدکنندگان و واردکنندگان مشمول را به سازمان امور مالیاتی کشور اعلام کند. سازمان موظف است ظرف ۶ ماه، آیین نامه اجرایی این ماده را با همکاری وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت کشور و سازمان امور مالیاتی تدوین کرده و در هیأت وزیران به تصویب برساند.

تبصره- تولیدکنندگان و واردکنندگانی که نسبت به دفع و بازیافت پسماند حاصل از کالاهای خود اقدام نمایند با تأیید سازمان، به میزان دفع و بازیافت از پرداخت این وجه معاف خواهند بود.

ماده (۵)- مدیریت‌های اجرایی پسماندها موظفند براساس معیارهای وزارتخانه‌های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و کار، تعاون و رفاه اجتماعی ترتیبی اتخاذ نمایند تا سلامت، بهداشت و ایمنی عوامل اجرایی تحت نظارت آنها تأمین و تضمین شود.

ماده (۶) - وزارت آموزش و پرورش، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان صدا و سیما و سایر رسانه‌هایی که نقش اطلاع‌رسانی دارند و همچنین دستگاه‌های آموزشی و فرهنگی و واحدهای آموزش و اطلاع‌رسانی مدیریت‌های اجرایی موظفند جهت اطلاع‌رسانی و آموزش، جداسازی صحیح، جمع‌آوری و بازیافت پسماندها اقدام و با سازمانها و مسئولین مربوط همکاری نمایند.

ماده (۷) - مدیریت اجرایی کلیه پسماندهای غیرخطرناک در شهرها و روستاها و محدوده آنها به عهده شهرداری‌ها و دهیاری‌ها است. مدیریت اجرایی پسماندهای خطرناک به عهده تولیدکننده است. مدیریت اجرایی پسماندهای غیرخطرناک خارج از محدوده شهرداری‌ها و دهیاری‌ها برعهده تولیدکننده است که لازم است با هماهنگی با بخش‌داری‌ها انجام شود.

تبصره «۱» - مدیریت اجرایی پسماند خطرناک خانگی در شهرها و روستاها و محدوده آنها بر عهده شهرداری‌ها و دهیاری‌ها خواهد بود.

تبصره «۲» - در صورت تبدیل پسماند خطرناک به پسماند غیرخطرناک، مدیریت اجرایی آن مطابق مدیریت اجرایی پسماند غیرخطرناک خواهد بود.

تبصره «۳» - مدیریت‌های اجرایی می‌توانند تمام یا بخشی از وظایف خود را به اشخاص حقیقی و حقوقی دارای صلاحیت طبق ماده (۹) قانون واگذار نمایند.

واگذاری، برون‌سپاری و تفویض اختیار عملیات توسط مدیریت اجرایی به اشخاص، نافی و رافع مسئولیت مدیریت اجرایی نیست.

ماده (۸) - مدیریت اجرایی پسماندها می‌تواند هزینه‌های مدیریت پسماند غیرخطرناک را از تولید کننده پسماند با تعرفه‌ای که طبق دستورالعمل وزارت کشور توسط شوراهای اسلامی بر حسب نوع پسماند تعیین می‌شود، دریافت نموده و فقط صرف هزینه‌های مدیریت پسماند غیرخطرناک نماید.

ماده (۹) - سازمان برنامه و بودجه کشور موظف است براساس پیشنهاد سازمان (برای پسماندهای خطرناک) و وزارت کشور (برای پسماندهای غیرخطرناک)، نسبت به تشخیص صلاحیت پیمانکاران و مشاوران فعال در بخش مدیریت پسماندها ظرف مدت شش ماه اقدام نماید.

ماده (۱۰) - وزارتخانه‌های کشور، صنعت، معدن و تجارت، نیرو، نفت، جهاد کشاورزی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و معاونت علمی ریاست جمهوری موظفند هر سه سال یکبار با انجام مطالعات راهبردی و آسیب‌شناسی وضعیت موجود، نسبت به تدوین یا بازنگری دستورالعمل ساماندهی تشکیلات و مدیریت اجرایی پسماندها در وزارتخانه مربوطه اقدام و به هیأت وزیران جهت تصویب ارائه کنند.

ماده (۱۱) - سازمان باید با همکاری وزارتخانه‌های کشور، صنعت، معدن و تجارت، نیرو، نفت، جهاد کشاورزی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، برنامه ملی

مدیریت پسماندها را با رویکرد اصلاح الگوی تولید و مصرف، کاهش حداکثری تولید پسماندها و تفکیک از مبدأ ظرف حداکثر شش ماه تدوین و جهت تصویب به هیأت وزیران ارائه نماید. وزارتخانه‌های فوق موظف به ارائه گزارش سالانه به هیأت وزیران هستند. کلیه شوراهای برنامه‌ریزی و توسعه استان‌ها موظفند طرح‌های جامع استانی را براساس برنامه ملی مدیریت پسماندها ظرف حداکثر یک سال تدوین نمایند. مدیریت اجرایی کلیه پسماندها، موظفند در چهارچوب طرح جامع مدیریت پسماندهای استانی، گزارش اقدامات اجرایی خود را در پایان هر سال به شوراهای برنامه‌ریزی و توسعه استان‌ها ارائه و پس از تأیید در سامانه یکپارچه پسماندها بارگذاری نمایند.

ماده (۱۲) - سازمان موظف است معیارهای تشخیص پسماندهای خطرناک، امحاء، دفع نهایی و مراقبت‌های پس از دفع و کم‌خطرسازی (تبدیل پسماند خطرناک به پسماند غیرخطرناک) را ظرف شش ماه تدوین نموده و سپس با همکاری وزارتخانه‌های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (در مورد پسماندهای پزشکی)، صنعت، معدن و تجارت، نیرو و نفت (در مورد پسماندهای صنعتی)، جهاد کشاورزی (در مورد پسماندهای کشاورزی) و کشور (در مورد پسماندهای شهری) نسبت به طبقه‌بندی، شناسایی و فهرست‌بندی پسماندهای خطرناک مربوطه ظرف یک سال اقدام نموده و در هیأت وزیران به تصویب برساند.

تبصره «۱» - سازمان موظف است نسبت به به‌روزرسانی معیارها و فهرست‌های تهیه شده به طور دوسالانه اقدام و جهت تصویب به هیأت وزیران ارائه نماید.

تبصره «۲»- مخلوط کردن انواع پسماندهای خطرناک با پسماندهای غیرخطرناک ممنوع بوده و مرتکب مشمول احکام مندرج در ماده (۱۶) این قانون می شود. در صورت مخلوط شدن، پسماندهای غیرخطرناک در دسته پسماندهای خطرناک طبقه‌بندی می‌شود.

تبصره «۳»- تولیدکنندگان و واردکنندگان محصولات که منجر به ایجاد پسماندهای خطرناک می گردند باید نحوه استفاده، نگهداری، حمل و نقل و دفع پسماندهای حاصل از مصرف را پس از تأیید سازمان، بر روی بسته‌بندی درج نمایند.

ماده (۱۳)- سازمان موظف است با همکاری وزارتخانه‌های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (در مورد پسماندهای پزشکی)، صنعت، معدن و تجارت، نیرو و نفت (در مورد پسماندهای صنعتی و معدنی)، جهاد کشاورزی (در مورد پسماندهای کشاورزی) و کشور (در مورد پسماندهای شهری) اصول و روشهای مربوط به مدیریت اجرایی پسماندها را تدوین یا بازنگری و در هیأت وزیران به تصویب برساند. وزارتخانه‌های مذکور مسؤول نظارت بر اجرای اصول و روشهای مصوب هستند.

تبصره - اصول و روشهای تدوین شده برای مدیریت پسماندهای خطرناک، در این ماده باید منطبق بر معیارهای ماده ۱۲ این قانون باشند.

ماده (۱۴)- واردات، صادرات و عبور پسماندهای مشمول کنوانسیون بازل تابع مفاد این کنوانسیون و آئین نامه اجرایی آن مصوب هیأت وزیران و تحت نظارت مرجع

ملی کنوانسیون خواهد بود. متخلف از این حکم مشمول احکام ماده (۱۶) این قانون خواهد شد و موظف است پسماندهای مشمول کنوانسیون بازل را به کشور مبدأ عودت دهد.

تبصره - در صورت تأیید مراجع قضایی مبنی بر عدم امکان عودت پسماندها به کشور مبدا این پسماندها تحت نظارت و طبق نظر سازمان با هزینه واردکننده متخلف مطابق با ضوابط و روشهای مربوطه دفع خواهند شد و منافع ناشی از بازیافت آن پس از فروش و واریز به خزانه در اختیار صندوق ملی محیط زیست قرار خواهد گرفت تا در جهت رفع آلودگی و مدیریت پسماند موضوع ماده (۱۷) هزینه شود.

ماده (۱۵)- سازمان موظف است اصول و معیارهای مکانیابی، طراحی، اجرا و بهره‌برداری محل‌های پردازش و دفع و بهسازی محل‌های دفن انواع پسماندها را براساس معیارهای محیط زیستی ظرف مدت شش ماه تدوین کرده و در هیأت وزیران به تصویب برساند.

تبصره «۱»- وزارت راه و شهرسازی موظف است در طرح‌های ناحیه‌ای جامع، مناطق مناسبی را برای دفع پسماندها در نظر بگیرد.

تبصره «۲»- وزارت کشور موظف است اعتبارات، تسهیلات و امکانات لازم را جهت استقرار تأسیسات مدیریت پسماندهای مرتبط را، رأساً یا توسط بخش خصوصی فراهم نماید.

تبصره «۳»- شورای عالی شهرسازی و معماری، وزارت راه و شهرسازی، سازمان نظام مهندسی و شهرداری‌ها در طراحی ساختمان‌های مسکونی، مجتمع‌های مسکونی، تجاری و فضاهای عمومی، مکانی جهت ذخیره‌سازی پسماندها و احداث تاسیسات مورد نیاز جهت تفکیک و کاهش حجم پسماندها پیش‌بینی کنند.

ماده (۱۶)- ذخیره‌سازی، جمع‌آوری، حمل و نقل، خرید و فروش، تفکیک، پردازش، دفع، امحاء، صدور مجوز و تخلیه پسماندها در محیط، باید طبق مواد (۷)، (۸)، (۱۲) و (۱۳) این قانون انجام گیرد، در غیر این صورت اشخاص حقیقی و حقوقی به ترتیب زیر محکوم خواهند شد:

الف- در مرتبه اول درخصوص پسماندهای غیرخطرناک به جریمه نقدی از پنجاه میلیون (۵۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا صد میلیون (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال و برای پسماندهای خطرناک از دویست میلیون (۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا پانصد میلیون (۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال.

ب- در مرتبه دوم درخصوص پسماندهای غیرخطرناک به جریمه نقدی از صد میلیون (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا دویست میلیون (۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال و برای پسماندهای خطرناک از پانصد میلیون (۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا یک میلیارد (۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال.

ج- در مرتبه سوم و بیشتر رفتار مرتکب اعم از اینکه درخصوص پسماندهای خطرناک یا غیر خطرناک باشد جرم محسوب شده و چنانچه مرتکب شخص حقیقی باشد به مجازات حبس تعزیری درجه ۷ (حبس بیش از نودویک روز تا ۶ ماه) یا

جزای نقدی درجه (۶) و در خصوص اشخاص حقوقی به جزای نقدی مطابق ماده ۲۱ قانون مجازات اسلامی و در هر دو مورد به مدت ۳ ماه لغو پروانه کسب یا مجوز کار

تبصره «۱»- اشخاص حقیقی و حقوقی تولیدکننده پسماندهای صنعتی، پزشکی و کشاورزی در صورت عدم رعایت روش‌های ماده (۱۳) این قانون علاوه بر اجرای حکم ماده (۱۶)، در فهرست واحدهای مشمول عوارض آلاینده‌گی نیز قرار خواهند گرفت.

تبصره «۲»- رانندگان خودروهای تخلیه‌کننده پسماند در اماکن بدون مجوز از سازمان، علاوه بر جریمه نقدی مقرر، خودروی آنها یک تا ده هفته توقیف می‌شود.

تبصره «۳»- رها کردن پسماندهای خطرناک در مناطق حفاظت شده چهارگانه محیط زیست جرم محسوب شده و به حداکثر جزای نقدی در ماده ۱۶ محکوم می‌شود.

ماده (۱۷)- در شرایطی که آلودگی به دلیل رهاسازی و تخلیه غیربهداشتی پسماندها به هر نحوی سلامت انسان و محیط زیست را به مخاطره اندازد، سازمان موظف است با همکاری وزارتخانه‌های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (در مورد پسماندهای پزشکی)، صنعت، معدن و تجارت، نیرو و نفت (در مورد پسماندهای صنعتی)، جهاد کشاورزی (در مورد پسماندهای کشاورزی) و کشور (در مورد پسماندهای شهری) نسبت به اعلام هشدار سریع، پیگیری و الزام عاملین به رفع آلودگی و مدیریت پسماند با رعایت اصول محیط زیستی و بهداشتی در محلهای

مجاز اقدام و در صورت عدم شناسایی عاملین مبادرت به رفع آلودگی و پاکسازی محیط نمایند.

تبصره - در صورت استنکاف عاملین از توقف آلوده‌سازی محیط و رفع آلودگی، مرجع قضایی خارج از نوبت به موضوع رسیدگی و مجرمین را علاوه بر حکم ماده (۱۶)، ملزم به رفع آلودگی و پاکسازی خواهد نمود.

ماده (۱۸) - در تمام جرایم ارتكابی مذکور، مرجع قضایی مرتکبین را علاوه بر پرداخت جزای نقدی، به پرداخت خسارات به اشخاص و یا جبران خسارات وارده محکوم خواهد نمود.

تبصره - مرجع قضائی در خصوص نحوه تعیین و محاسبه خسارات براساس ارزشگذاری اقتصادی از سازمان استعلام خواهد کرد.

ماده (۱۹) - در راستای اجرای احکام این قانون در حوزه مدیریت پسماندها، مأموران یگان حفاظت سازمان، محیط‌بانان و جنگلبانان ضابط خاص محسوب می شوند. همچنین گزارش ناظران محیط زیست مدیریت‌های اجرایی پسماندها در شهرها و روستاها و ناظران محیط زیست در وزارتخانه‌های نیرو، نفت، صنعت، معدن و تجارت، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و جهاد کشاورزی برای مراجع رسیدگی کننده دارای ارزش قضایی می باشد.

تبصره - منظور از ناظران محیط زیست موضوع این ماده، حسب مورد کارشناسان و مأمورانی هستند که توسط سازمان مربوطه به منظور نظارت و ارائه گزارش در خصوص تخلفات و جرائم موضوع این قانون آموزش‌های لازم را دیده‌اند.

ماده (۲۰)- وجوه حاصله از جرائم و جزایهای نقدی موضوع این قانون به خزانه واریز می‌شود. صددرصد از وجوه واریزی به خزانه براساس ردیفی که در قانون بودجه سالانه پیش‌بینی می‌شود در اختیار صندوق ملی محیط زیست قرار می‌گیرد تا صرف آموزش، فرهنگ‌سازی، راه‌اندازی سامانه مدیریت یکپارچه پسماندها موضوع ماده ۲۳ قانون و اجرای پروژه‌های رفع آلودگی ناشی از پسماندها موضوع ماده ۱۷ قانون و تأمین امکانات لازم در جهت اجرای این قانون گردد.

ماده (۲۱)- وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است با همکاری سازمان برنامه و بودجه کشور ظرف مدت یک سال فهرست‌بهای خدمات مدیریت پسماندهای خطرناک در منابع مختلف را تدوین و در هیأت وزیران به تصویب برساند.

تبصره - فهرست‌بهای خدمات مدیریت پسماندهای خطرناک باید به‌طور سالانه به روزرسانی شود.

ماده (۲۲)- آیین‌نامه اجرایی این قانون توسط سازمان با همکاری وزارتخانه‌های کشور، نفت، نیرو، صنعت، معدن و تجارت، جهادکشاورزی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی حداکثر ظرف مدت شش ماه تدوین و به تصویب هیأت وزیران می‌

رسد. در این آئین‌نامه لازم است سازوکارهای مشخصی جهت نظرخواهی از بخش خصوصی و سازمان‌های مردم‌نهاد فراهم گردد.

ماده (۲۳) - نظارت و مسئولیت حسن اجرای این قانون بر عهده سازمان می باشد. در این راستا سازمان موظف است ظرف مدت ۳ ماه آئین‌نامه اجرایی سامانه مدیریت یکپارچه پسماندها را تدوین و به تصویب هیأت وزیران رسانده و سامانه مدیریت یکپارچه مدیریت پسماندها را راه‌اندازی نماید. دستگاههای اجرایی موضوع ماده ۵ قانون مدیریت خدمات کشوری و کلیه مدیریت‌های اجرایی موظفند گزارش اجرای تکالیف تعیین شده خود را براساس تقسیم کار ملی در برنامه ملی مدیریت پسماندها بصورت سالانه در سامانه ارائه نمایند. سازمان موظف است گزارش عملکرد کلیه دستگاههای اجرایی را بصورت سالانه به مجلس شورای اسلامی ارائه دهد.

ماده (۲۴) - از تاریخ لازم الاجراء شدن این قانون، قانون مدیریت پسماندها مصوب ۱۳۸۳/۰۲/۲۰ و اصلاحات بعدی آن و ماده (۶) قانون کمک به ساماندهی پسماندهای عادی با مشارکت بخش غیردولتی مصوب ۱۳۹۹/۰۱/۲۰ نسخ می‌گردد.